

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2022- 2025 (skrajne daty)

Rok akademicki 2023/2024

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Kultury pogranicza. Przedmiot do wyboru 10
Kod przedmiotu	IC4/48/I
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Kierunek studiów	Dziennikarstwo i komunikacja społeczna
Poziom studiów	studia pierwszego stopnia
Profil	ogólnoakademicki
Forma studiów	studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	2 rok, sem. III
Rodzaj przedmiotu	przedmiot kierunkowy do wyboru
Język wykładowy	polski
Koordynator	dr hab. Jolanta Kowal, prof. UR (członkini Zespołu Programowego kierunku studiów DiKS)
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr hab. Tadeusz Półchłopek, prof. UR (autor programu); Pracownicy Zakładu Badań nad Kulturą i Edukacją Polonistyczną

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykt.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
3		15							1

1.2. Sposób realizacji zajęć

x zajęcia w formie tradycyjnej

x zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (zajęcia prowadzone są w formie zdalnej, jeśli wynika to z aktualnie obowiązujących przepisów)**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku)**

zaliczenie z oceną

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Podstawowa wiedza z zakresu historii Polski oraz kultury współczesnej.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE**3.1 Cele przedmiotu**

C1	Zapoznanie studentów z tradycjami sposobami opisywania kultury pogranicza w nauce i kulturze.
C2	Zaznajomienie studentów z istniejącymi w Polsce przejawami pograniczności i kultury na pograniczu, z uwzględnieniem zróżnicowania etnicznego i religijnego.
C3	Uwrażliwienie studentów na zróżnicowanie kulturowe obszarów pogranicza.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych
EK_01	Student/ka: <ul style="list-style-type: none"> zna różne sposoby postrzegania kultury pogranicza formułowane w naukach humanistycznych i w kulturze współczesnej, zna współczesne zjawiska kulturowe występujące i związane z obszarami pogranicza, posiada wiedzę na temat zróżnicowania kulturowego we współczesnej Polsce związanego z kategorią pogranicza, posiada wiedzę o znaczeniu instytucji kultury w kształtowaniu fenomenu pograniczności i transgraniczności. 	K_W03
EK_02	Student/ka: potrafi skutecznie planować i organizować pracę zespołową w projekcie poświęconym kulturze pogranicza.	K_U08
EK_03	Student/ka: <ul style="list-style-type: none"> rozwija wrażliwość na zróżnicowanie kulturowe, rozwija kompetencje w zakresie interpretowania współczesnej kultury poznając kulturę pogranicza zyskuje świadomość zobowiązań społecznych dziennikarza w przestrzeni lokalnej. 	K_K03

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
-

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne
Pogranicze w kulturze: tradycje i sposoby opisywania kultury pogranicza: teorie. Znaczenie kultury w konceptualizacji pogranicza: terytorialność kultury w teoriach etnograficznych; symboliczność kultury w podejściu instrumentalnym; postmodernistyczne koncepcje pogranicza; pogranicze w paradygmacie kulturalistycznym.

Pogranicze w kulturze: ideologie. Kulturowe sposoby opisywania zjawisk pogranicza: pogranicze jako kresy, peryferie, autonomia, nowa jakość, permanentność.
Kultura pogranicza: charakterystyka kultur pogranicznych. Podstawowe informacje o formach kulturowej specyfiki pogranicza (tutejszość i jej kulturowe artefakty, zjawiska językowe).
Najważniejsze grupy etniczne i narodowościowe pogranicza południowo-wschodniego: Łemkowie, Bojkowie, Wołosi, Dolinianie, Żydzi, Romowie, Zamieszkańcy.
Kultura na pograniczu – współpraca i konflikt: tożsamości, miejsca pamięci, relacje etniczne i religijne w warunkach pogranicza. Podstawowe informacje o zróżnicowaniu kulturowym na pograniczu (mniejszości narodowe i religijne w Polsce).
Instytucje kultury wobec pogranicza i instytucje pogranicza, praktykowanie i wytwarzanie kultury pogranicza. (Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur narodów” i in.).
Wyjazd ze studentami do Regionalnego Centrum Kultur Pogranicza w Krośnie.
Granica jako fenomen kulturotwórczy – koncepcja granicoobrazów (Brambilla) oraz jej zastosowanie do opisanego przemian kulturowych na pograniczach.
Kultura w relacjach transgranicznych – charakterystyka współpracy kulturalnej na obszarach przygranicznych.
Granice fantomowe – kultura granicy bez istnienia granicy.
Zajęcia zaliczeniowe.

3.4 Metody dydaktyczne

elementy wykładu, prezentacje multimedialne, dyskusja

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się	Forma zajęć dydaktycznych
EK_01	obserwacja w trakcie zajęć; prezentacja multimedialna przygotowana na zaliczenie przedmiotu	ćw.
EK_02	obserwacja w trakcie zajęć; prezentacja multimedialna przygotowana na zaliczenie przedmiotu	ćw.
EK_03	obserwacja w trakcie zajęć	ćw.

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

20 % oceny końcowej – obecność na zajęciach. 30% oceny końcowej – aktywność na zajęciach. 50 % oceny końcowej – przygotowanie na zaliczenie prezentacji dotyczącej wybranego zagadnienia z zakresu kultury pogranicza polsko-ukraińskiego lub polsko-słowackiego.
---

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	15
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	2
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, zaliczenia, egzaminu, napisanie referatu itp.)	10
SUMA GODZIN	27
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	1

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

Wymiar godzinowy	-
Zasady i formy odbywania praktyk	-

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

- Applebaum A., *Między Wschodem a Zachodem. Przez pogranicza Europy*, Warszawa 2001.
- Babiński G., *Pogranicze etniczne, pogranicze kulturowe, peryferie*, „Pogranicze. Studia Społeczne” 1994, t. IV.
- Babiński G., *Pogranicze polsko-ukraińskie*, Kraków 1997.
- Brykowski R., *Łemkowska drewniana architektura cerkiewna w Polsce, na Słowacji i Rusi Zakarpackiej*, Wrocław 1986.
- Czajkowski J., *Studia nad Łemkowszczyzną*, Sanok 1999.
- Encyklopedia Kresów*, pod red. M. Karolczuk-Kędzierskiej i in., słowo wstępne S. Lem, Kraków 2004.
- Granice na pograniczach*, pod red. J. Kurczewskiej i H. Bojar, Warszawa 2005.
- Harmonia i konflikty. Pogranicza etniczne w Europie*, pod red. K. Krzysztofka, A. Sadowskiego, Białystok 2001.
- Karczmarszewski A., *Przyczynek do poznania Bojków, [w:] Bieszczady. Natura – kultura*, pod red. H. Kosętki, R. Gadamskiej-Serafin, J. Mazur-Fedak, Sanok 2011.
- Karczmarszewski A., *Świat Bojków. Etnograficzna podróż po Bojkowszczyźnie*, Rzeszów 2014.
- Karczmarszewski A., *Świat Łemków. Etnograficzna podróż po Łemkowszczyźnie*, Rzeszów 2014.
- Kultura dominująca jako kultura obca*, pod red. J. Muchy, Warszawa 1999.
- Kultura pogranicza – pogranicze kultur*, pod red. A. Bobryka, Siedlce – Pułtusk 2005.
- O potrzebie dialogu kultur i ludzi*, pod red. T. Pilcha, Warszawa 2000.
- Łemkowie i łemkoznawstwo polskie*, pod red. A. Zięby, t. 5, Kraków 1997.
- Nikitorowicz J., *Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa*, Białystok 1995.
- Pieradzka K., *Na szlakach Łemkowszczyzny*, Kraków 1939.
- Pogranicza i multikulturalizm w warunkach Unii Europejskiej*, pod red. K. Krzysztofka i A. Sadowskiego, Białystok 2004.
- Pogranicze z Niemcami a inne pogranicza Polski*, pod red. Z. Kurcza, Wrocław 1999.
- Polska i Białoruś*, pod red. A. Eberhardta i U. Ułachowicza, Warszawa 2003.
- Polska i jej wschodni sąsiedzi*, pod red. A. Andrusiewicza, Rzeszów 2002.

Polskie pogranicza a polityka zagraniczna u progu XXI wieku, pod red. R. Stemplowskiego i A. Żelazo, Warszawa 2002.

Polk W., *Sąsiedzi i obcy. Podstawy stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2000.

Reinfuss R., *Śladami Łemków*, Warszawa 1990.

Ruth B., *Wzory kultury*, [w:] *Antropologia kultury*, pod red. A. Mencwela, Warszawa 1998.

Sadowski A., *Pogranicze polsko-białoruskie. Tożsamość mieszkańców*, Białystok 1995.

Skowroński M., Skowrońska-Wydrzyńska A., *Bojkowie – górale Połonin*, Sanok 2007.

Smułkowa E., *Białoruś i Pogranicza. Studia o języku i społeczeństwie*, Warszawa 2002.

Świat pogranicza, pod red. T. Wasilewicza, Warszawa 2003.

Transgraniczność w perspektywie socjologicznej. Pogranicza Polski w integrującej się Europie, pod red. J. Leszkowicza-Baczyńskiego, t. 1–2, Zielona Góra 2001.

Literatura uzupełniająca:

Burszta W. J., *Antropologia kultury*, Poznań 1998.

Grzesik W., Traczyn T., *Cerkwie łemkowskie. Od Komańczy do Bartnego*, Warszawa 1993.

Łemkowie w historii i kulturze Karpat, pod red. J. Czajkowskiego, t. 1–2, Rzeszów 1992–1995.

Micha E., *Łemkowie. Grupa etniczna czy naród?*, Kraków 1995.

Misiło E., *Akcja „Wisła”*, Warszawa 1993.

Moklak J., *Łemkowszczyzna w Drugiej Rzeczypospolitej. Zagadnienia polityczne i wyznaniowe*, Kraków 1997.

Motyka G., *Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948*, Warszawa 1999.

Nowak J., *Zaginiony świat? Nazywają ich Łemkami*, Kraków 2000.

O Drohobyczu, trójmieście i zagłębiu. Polsko-ukraińskie studia z socjologii historycznej, pod red. J. Kurczewskiego, D. Wojakowskiego, L. Tymoszenko, Rzeszów 2016.

Pieradzka K., *Na szlakach Łemkowszczyzny*, Krosno 2009.

Potocki A., *Legendy łemkowskiego Beskidu*, Rzeszów 2007.

Uliasz S., *Literatura Kresów – kresy literatury*, Rzeszów 1994.

Wojakowski D., *Kultura lokalna czyli węzeł symboliczny*, [w:] *Oblicza lokalności. Różnorodność miejsc i czasu*, pod red. J. Kurczewskiej, Warszawa 2006.

Wojakowski D., *Polacy i Ukraińcy. Rzecz o pluralizmie i tożsamości na pograniczu*, Kraków 2002.

Wojakowski D., *Swojskość i obcość w zmieniającej się Polsce*, Warszawa 2007.

Zarycki T., *Polskie dyskursy o „Wschodzie” wewnętrznym i zewnętrznym – próba analizy krytycznej*, [w:] *Polska Wschodnia i orientalizm*, pod red. T. Zaryckiego, Warszawa 2013.

Znaniński F., *Współczesne narody*, Warszawa 1990.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej